

Oslo Arbeiderparti
Mandag 19. januar 1987

SPERRET til kl 1830
Med forbehold
om endringer

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Vi er inne i en økonomisk krise. Den mest påtrengende oppgaven vi står overfor er å bringe landet ut av denne situasjonen. Den økonomiske krisen har bygget seg opp over flere år. Vi har som nasjon brukt og bruker langt mer enn vi produserer, og vi har kjøpt langt mer fra utlandet enn det vi greier å selge til utlandet. Vi har levd på forskudd, lånt til import og et skjevt fordelt privat forbruk, og skjøvet regningen foran oss.

I tillegg har vi mistet store oljeinntekter.

Det økonomiske opplegget for 1987 representerer en viktig kursendring og de første skritt ut av problemene. Men fortsatt gjenstår mye.

Skal vi løse de grunnleggende problemene som gjør oss så utsatte, krever det felles innsats. Derfor legger Regjeringen så stor vekt på en rettferdig fordeling.

Det er forskjellige sider ved vår økonomiske situasjon som til ulike tider settes i sentrum for oppmerksomheten. Nå er det renten. Det er her de grunnleggende økonomiske problemene nå gir seg så tydelige negative utslag. Norges "økonomiske regnskap" er som kjent i stor ubalanse, vi har store underskudd i driftsbalansen med utlandet. Den høye renten er nå det mest synlige utslag av den grunnleggende skjevhet som har utviklet seg i vår økonomi.

Hvis vi hadde unnlatt å leve så sterkt på forskudd de siste par årene, og hadde fått til mer i skatteomleggingen, ville vi heller ikke hatt et så høyt rentenivå.

Mange spør: Hvem er det som styrer kredittpolitikken? Er det Regjeringen? Er det Norges Bank? Er det bankene?

Det er Regjeringen og Stortinget som legger rammene for kredittpolitikken. Likevel er det mange faktorer som påvirker både renten og de faktiske utlån. Dessuten påvirkes de begge av prisstigningen, kostnadsutviklingen, og av driftsbalansen med utlandet.

Vi løser ikke de virkelige problemene i økonomien hvis vi ikke er klar over hvordan de enkelte delene påvirker hverandre, og gir de økonomiske helhetsvirkningene. Symptomene må fjernes ved å fjerne den grunnleggende ubalanse i økonomien.

Så spør man hvorfor Arbeiderpartiet tidligere kunne foreslå at renten ble satt ned.

Svaret er at årsakene til det høye rentenivået ikke er de samme nå, og at mulighetene for å styre renten heller ikke er de samme.

Da vi hadde høye oljeinntekter og store overskudd i utenriksøkonomien, var ikke valutasituasjonen noe problem i denne forbindelse. Situasjonen var den motsatte av hva den er nå:

Det høye rentenivået i Norge gjorde at det faktisk var for mange som ønsket å plassere sine midler i Norge. Det måtte treffes tiltak for å motvirke for stor kapitalinngang til landet.

Nå er situasjonen at vi er tvunget til å ha en høy rente for å få nok kapitalinngang til å dekke det store underskuddet i utenriksøkonomien.

Det er Regjeringens mål at renten må ned. Det høye rentenivået bidrar til økte boutgifter, det er en belastning for kommuner og fylker og det er en bremse på investeringene i næringslivet.

Men hvis vi skal få til en varig rentenedgang, må vi handle ut fra virkeligheten slik den er i dag.

Hvis vi skal unngå nye problemer og nytt press mot krona, må rentenedgangen skje ved å fjerne årsakene til dagens høye nivå.

Det som kan gi grunnlag for en varig nedgang i rentenivået, er en grunnleggende bedring av norsk økonomi slik at tilliten til vår økonomi og den norske krona gjenreises. Her er det tatt viktige skritt gjennom budsjettopplegget for 1987.

De neste viktige skritt ligger i et inntektspolitisk samarbeid som kan sikre et moderat inntektsoppgjør - og i en videre omlegging av vårt skattesystem.

De urettferdige virkningene av rentefradraget har stått i sentrum for det reformarbeidet som har skjedd, og vil være blant de sentrale spørsmål også i det fortsatte arbeid.

Jeg tror kanskje ikke alle er klar over hvor langt skritt vi tar i årets budsjett - også med det kompromiss som ble vedtatt i Stortinget.

For middels inntekter blir skattevirkningen av rentefradraget redusert med 5 prosentenheter, fra ca 35 til 30 prosent. Men for de aller høyeste inntektene blir reduksjonen på hele 11 prosentenheter, fra 67 % i fjor til 56 % i år.

Ulikhetene blir i år mindre, og det blir mindre lønnsomt spesielt for de med særlig høye inntekter å ta opp store lån.

Men forskjellene må utjevnes enda mer. Kan vi håpe at også de andre partiene er seg sitt ansvar bevisst når det kommer til de avgjørende beslutninger og vedtak i skattepolitikken? For det er jo ikke mangel på krav og uttalelser om at man ønsker et lavere rentenivå.

*

Vi står kort og godt i den situasjon at vi av nasjonaløkonomiske grunner har et tvangsmessig høyt rentenivå. Det rammer alle med lån - også de med dårlig økonomisk ryggrad.

Det er ikke mulig - uten store skadevirkninger - å få til en generell og betydelig nedgang i rentenivået på helt kort sikt.

Det spørsmålet vi da må stille oss er: Hva kan vi i denne situasjonen gjøre for å dempe virkningen for de som rammes hardest? Kan vi gjøre noe for at de kan slippe noe av den børa vi nå i fellesskap må bære?

Boligpolitikken de siste årene har i betydelig grad forsterket problemene for unge som skal stifte bo for første gang. Både boligpriser, takster og renter har økt. Den skatteomlegging som nå er gjennomført løser ikke dette problemet. Her står vi fortsatt foran en stor oppgave som både partiet og Regjeringen har satt høyt på dagsorden.

Utfordringen er å få til en omfordeling til fordel for de unge familiene som etablerer seg. Men da må vi se i øynene at vi som er etablerte må være med og gjøre dette mulig. Dette dreier seg om solidaritet mellom generasjonene.

I Arbeiderpartiets program har vi vært klar over dette problemet. Det er kommet til uttrykk gjennom punktet om å gi unge som etablerer seg med egen bolig for første gang mulighet for et særskilt boliglån på 100 000 kroner.

Selv i den vanskelige økonomiske situasjonen vi nå er i, vil Regjeringen legge vekt på tiltak for å hjelpe de unge familiene inn på boligmarkedet. Et slikt arbeid er nå igang.

Regjeringen skal i morgen ha et møte med bankene.

De har også et ansvar. De må også ha våre nasjonale problemer for øye og bidra til å løse de økonomiske vanskelighetene. Bankene kan f.eks ikke ta det som en selvfølge at enhver økning av deres innlånsrente automatisk skal kompenseres fullt ut gjennom økte utlånsrenter.

Bankene har også en mulighet til å dempe sin kostnadsøkning ved å låne ut mindre, effektivisere sin virksomhet og nøye seg med mindre fortjeneste.

De siste 10-15 årene har vi internasjonalt mange eksempler på land som har vært på vei mot alvorlige betalingsproblemer. Mange land valgte - eller ble tvunget til å

løse slike problemer ensidig ved å stramme til den økonomiske politikken. Da klarte de å redusere importen og pris- og kostnadsveksten, men hva var prisen? Masse-arbeidsledighet.

En slik linje er ikke akseptabel for oss. Men, dette er samtidig en holdning som krever noe av oss - og som vi må ta konsekvensene av. Utfordringen er å få oppslutning om en linje, slik at vi kan bedre konkurranseevnen, dempe prisstigningen og bedre utenriksøkonomien uten å gå veien om masse-arbeidsledighet.

Skal vi unngå en situasjon der vi ikke har noe alternativ til en langt mer hardhent tilstramning, er det nødvendig at alle er med på det skippertak som nå må tas.

Underskuddet i utenriksøkonomien gjør det helt nødvendig at vi får større vekst i vårt konkurranseutsatte næringsliv - de bedriftene som produserer for eksport eller konkurrerer med utenlandske varer i Norge.

Skal vi makte dette, må det gjøres en ekstrainsats på mange felt. Vi må få til en bedre produktivitetsvekst og en bedre utnyttelse av kapitalutstyret og arbeidskraften på alle nivåer i bedriften. Det må gjøres større innsats for fornyelse, forskning og utvikling.

Men vi kommer heller ikke bort fra det faktum at vårt næringsliv er avhengig av å hevde seg i konkurransen med bedrifter i land som har en langt lavere kostnadsvekst enn vi, og som godtar høy arbeidsledighet som et ledd i å oppnå dette.

Det er dette som gjør det helt nødvendig å lykkes med å få til et inntektspolitisk samarbeid.

Får vi til et slikt samarbeid om en nøktern linje i inntektsoppgjøret, og en vilje fra de politiske partiene til å ta nye løft i reformarbeidet, kan vi få en prisstigning mot slutten av året, ned mot 5 %, og vi kan oppnå det fall i rentenivået som må være viktig for oss alle. Det vil bety en styrking av vårt næringsliv. Det vil bety større konkurranseevne og lettelser i familiebudsjettene.